

Szentmihályi János nyomdokain

Az 1919–1944 között külföldön nyomtatott magyar nyelvű könyvek bibliográfiai adatbázisának programja

Kéglí Ferenc

Amint Szabó Sándor előadásában is hallhattuk, Szentmihályi János munkásságát nyomon követve a könyvtár- és információtudomány számos táját bejárhatnánk, így a tájékoztatás vagy a bibliográfia, különösen pedig a nemzeti bibliográfia vidékét. Életműve egészéből az utóbbit, azon belül is a területi és a nyelvi alapú nemzeti bibliográfia elválaszthatatlan egységéről vallott nézetét kívánom kiemelni. Ebben kívánt ugyanis az Országos Széchényi Könyvtár Retrospektív Bibliográfiai Osztálya Szentmihályi János nyomdokain haladni akkor, amikor az 1921–1944 közötti évek magyarországi könyvészetének befejezéséhez közeledve, időszerűnek tartotta elkészíteni egy olyan társbibliográfia tervét, amely a korszak külföldi magyar nyelvű könyveinek a regisztrálását tűzte ki elérendő célként.

A történeti alapok

Mielőtt a terv konkrét ismertetésére rátérnék, engedjék meg, hogy bemutassam azokat a történeti alapokat, melyekből ez a program eredeztethető. Az első világháborút követően – Csehszlovákia és a Szerb-Horvát-Szlovén Királyság létrejöttével, illetve Ausztria és Románia területének megnagyobbodásával egy időben – magyarországi szempontból nézve, külföldivé váltak azok a nyomdatermékek, melyek a Kárpát-medencében élő magyarság szomszédos államokba került részének életét, politikai, tudományos és művészi tevékenységét örökítették meg. Ezek a kiadványok azonban nem szerepelnek az 1936–1941 közötti évekre vonatkozó, az OSZK által közreadott éves könyvészetekben, mivel e kö-

tetek – a nyomdai kötelespéldányokra alapozva – csakis a hazai kiadványok bemutatására vállalkozhattak. *Fitz József*, a könyvtár akkori igazgatója, az indító kötet bevezetőjében mégis fontosnak tartotta megfogalmazni azt, hogy a magyar nemzeti bibliográfia gyűjtőköre valójában „nemcsak a magyar nyelvű irodalmat öleli fel, hanem a Magyarországon megjelent idegennyelvűt is; kiterjeszkedik a külföldön megjelent magyarnyelvű sajtótermékekre, de magyar szerzőktől idegen nyelveken megjelent műveire is, sőt idegen szerzők idegennyelvű, de magyar vonatkozású közleményeire is.”¹

Fitz a gyakorlatban is meg kívánta valósítani a magyar nemzeti bibliográfia teljességét. Azt tervezte, hogy az 1936-os tárgyévűtől meglévő köteteket, illetve a szintén csak a hazai kiadványokat közlő, 1941-ben már „*munkába vett*” 1921–1935-ös ciklus-bibliográfiát két másik sorozattal egészíti ki: az egyik az elcsatolt területek magyar könyvészete, a másik a külföldi idegen nyelvű, de magyar vonatkozású irodalom könyvészete lett volna.²

A „nemzeti” és a „hungarika” bibliográfia fogalmának szétválása

A Széchényi Könyvtárnak az 1940-es évek első felében nem volt meg a lehetősége a területi, nyelvi és tartalmi szempontú nemzeti bibliográfia tervezett együttesének a megvalósítására. A könyvtár által 1946-ban indított kurrens Magyar Nemzeti Bibliográfia szintén csak területi alapelvű lett, vagyis a Magyarországon nyomtatott dokumentumokat regisztrálta és regisztrálja a nyomdai kötelespéldányok szolgáltatására támaszkodva. (A kurrens nemzeti bibliográfia jelenlegi rendszere e koncepcióval teljesíti az egyetemes bibliográfiai számbavétel nemzetközi programjából fakadó kötelezettségeket.) Elképzelhető, hogy a kiadvány címe is hozzájárult ahhoz, hogy a „nemzeti”-nek nevezett bibliográfiai műfaj tartalmának korábbi egységes értel-

mezése az ötvenes években kezdett átalakulni. Talán nemcsak bibliográfia-elméleti, hanem politikai-ideológiai szempontok is domináltak akkor, amikor a „nemzeti” fogalmából kikerültek a határon túl keletkezett magyar nyelvű, magyar vonatkozású vagy magyar szerző által írt művek, s ezek bibliográfiáját „hungarika” elnevezéssel illették, természetesen megtartva a két műfaj szoros kapcsolatát.

Szentmihályi János a nemzeti bibliográfia tartalmáról

Szentmihályi János volt az, aki elsőként törekedett e merev fogalmi szétválásztás feloldására. A Magyar Könyvszemlében, 1958-ban közzétett tanulmányában áttekintette addigi retrospektív, nemzeti jellegű bibliográfiáinkat, azt vizsgálva, hogy a külföldön megjelent, magyar vonatkozású művek esetében a szerkesztők milyen hungarikum-szempon- tokat vettek figyelembe. Összegzésül azt állapította meg, hogy *Szabó Károly, Petrik Géza, Kertbeny Károly, Ballagi Aladár, Apponyi Sándor, Kont Ignác, Gragger Róbert* a „legkülönbözőbben értelmezték a hungarikumok jellegét”. Szentmihályi fontosnak tartotta annak tisztázását, hogy „a külföldön megjelent magyar vonatkozású nyomtatványok közül melyek azok, amelyeknek nyilvántartása a nemzeti bibliográfia feladata”. Arra a következtetésre jutott, hogy a hungarika fogalmába csakis a hazánkra vonatkozó, idegen nyelvű műveket kell érteni, a külföldön megjelent, magyar nyelvű műveket viszont a nemzeti bibliográfiának kell regisztrálnia, mivel ezek nemzeti irodalmunk részei.³

Szentmihályi János tehát a magyarországi és a magyar nyelvű nyomtatványokat már 1958-ban szerves egységnek tekintette, s ilyen szemlélettel hívta fel a figyelmet a hiányzó bibliográfiákra. Szabó Sándor már idézte, de itt is el kell mondanunk megállapítását: „*Ha tehát retrospektív nemzeti bibliográfiánk hézagainak pótlásáról beszélünk, úgy*

nemcsak arra kell gondolnunk, hogy az egyes időszakokra vonatkozóan nem áll rendelkezésünkre nemzeti bibliográfia, hanem arra is, hogy retrospektív nemzeti bibliográfiánk anyagát, ha az szükséges, a külföldön megjelent magyar nyelvű művek leírásával is pótoljuk.”⁴

A hungarikumok bibliográfiai regisztrációjának keretterve

Amikor 1958-ban Szentmihályi leírta a fenti mondatokat, a két világháború közötti évekre vonatkozóan valóban még csak szórványosan álltak rendelkezésre bibliográfiai források. Azóta már megjelent Komjáthy Miklósné, majd Kertész Gyula szerkesztésében az 1921–1944 közötti Magyar könyvészet hét alapkötete⁵, nyomdában (pontosabban már kötetben) van az alap- és középfokú iskolai tankönyveket tartalmazó III/A⁶ kötet, a Retrospektív Bibliográfiai Osztályon pedig folyik a betűrendes mutató szerkesztése. E kötetek megjelenésével teljessé válik majd a két világháború közötti időszak magyarországi könyvészete.

De térjünk vissza a külföldi magyar nyelvű művek témájához! 1977–78-ban készült el a könyvtári hungarika dokumentumok bibliográfiai regisztrálásának országos keretterve. A keretterv a könyvtári dokumentumok magyar vonatkozásaival kapcsolatban abból indul ki, miszerint a nemzeti vonatkozásoknak négy alapvető kategóriája ismert: I. nyelvi, II. területi, III. személyi/intézményi/, IV. tartalmi. A dokumentum a nyomtatványok vonatkozásában egyebek mellett azt tartalmazta, hogy elsőként az 1801–1918 között Magyarországon keletkezett és bibliográfiailag még nem regisztrált könyvek adatainak gyűjtését, majd közreadását vegye tervebe az OSZK. Ezzel párhuzamosan és azonos módon kellene eljárni az 1801–1920 között külföldön megjelent magyar nyelvű könyvekkel, míg az 1921–1944 között külföldön nyomtatott magyar

nyelvű könyvek bibliográfiai összefoglalása – a javaslat szerint – „*későbbi feladatnak látszik*”.⁷

A történeti áttekintést folytatva elmondható még, hogy Szentmihályi János 1981-ben, egyik közleményében ismét utalt arra, hogy az RMNy valamennyi kötetének megjelenését követően sem lesz az 1800 utáni korszakra vonatkozóan olyan nemzeti bibliográfiánk, amely regisztrálja az anyanyelven megjelent irodalom teljességét. A területiális alapozású nemzeti bibliográfiai szolgáltatások mellett továbbra is ugyanúgy szükségesnek tartotta „*a hungarika jellegű bibliográfiai szolgáltatások közül azokat, amelyek a külföldön megjelent magyar nyelvű nyomtatványok számbavételére és analízisére irányulnak*.”⁸

Az említett keretterv húsz évvel ezelőtt készült, s azóta körülményeink alapjaiban változtak meg. Egyetértve a kerettervben felsorolt bibliográfiák szükségességével, az a meggyőződésünk, hogy a külföldön nyomtatott magyar nyelvű könyvek korszakainak regisztrálási sorrendjén változtatni érdemes.

A motiváció és közlési effektus összhangja

Melyek azok a megváltozott körülmények, amelyek a két világháború közötti évek külföldi magyar nyelvű nyomtatványainak feldolgozását előbbre sorolják? Az 1990-es évek első felében a környező országokban megerősödtek azok az intézetek, intézmények és egyesületek, melyek egyebek mellett célul tűzték ki a helytálló magyarságra vonatkozó honismereti, helytörténeti, művelődéstörténeti, néprajzi stb. irodalomnak, a régióban élő vagy élt magyar szerzők szép- és szakirodalmi műveinek kurrens és retrospektív gyűjtését, tudományos feldolgozását. Tovább folynak és kiteljesednek a magyar emigráció életére, tevékenységére vonatkozó bel- és külföldi tudományos kutatások is.

Az 1921–1944 között nyomtatott hazai könyvek bibliográfiáját szerkesztő Retrospektív Bibliográfiai Osztály Szentmihályi János véleményével egyezően szintén összetartozónak tekinti egy korszak nyelvi és területi szempontú hungarikumait. Csakis a hazai és a külföldi nyomtatványok együttes áttekintését biztosító bibliográfiai apparátus képes a határoktól független hungarológiai kutatások megalapozására.

Az elvi megfontolások mellett léteznek gyakorlati szempontok is. A korszak retrospektív hazai könyvészetének előállításánál során a szerkesztőség olyan tapasztalatokra tett szert, melyeket kár lenne veszendőbe hagyni. Továbbá az 1921–1944-es évkör hazai anyagának összeállításához még a munkálatok kezdetén megkapták az osztály azoknak a katalóguscéduláknak a másolatát, melyek a korszak feldolgozott OSZK-állományáról készültek. Az adremalevonatok között olyanok is voltak, melyek külföldön megjelent művek leírását tartalmazták. Ezek a cédulák akkor – a majdani felhasználás reményében – elkülönítésre és megőrzésre kerültek az osztályon.

Kertész Gyula irányításával a Retrospektív Bibliográfiai Osztály már 1990-ben, egy (a Magyarságkutatás – TS 4/5 – c. program által támogatott) pályázat segítségével, előkészületeket tett az időszak külföldi magyar nyelvű könyveit tartalmazó sorozatának megindítására.⁹ Ennek kapcsán kezdődött meg (majd létszámcsökkentés következtében abbamaradt) a *Monoki István* által készített, Románia 1919–1940 közötti magyar nyelvű könyveit feldolgozó kéziratos bibliográfia tételeinek szerkesztési kontrollja. (Az osztály bibliográfiai kezdeményezése lényegében *Fitz József* ötven évvel korábbi elképzeléseit kívánta megvalósítani.)

A felsoroltak talán elegendően bizonyítják a Szentmihályi János által elvárt összhangot a tervezett bibliográfia motivációja és elérni kívánt közlési efektusa között.¹⁰

A tervezett bibliográfiai adatbázis célja

A következőkben ismertetett program a *Kertész Gyula* által készített és az OSZK vezetősége által elfogadott távlati terv¹¹ kibővített változata, amely a hungarika-kutatás és -feldolgozás koncepciójának felvázolásakor figyelembe kívánja venni az információ-feltárás és -terjesztés jelenlegi hazai állapotát és várható fejlődését. Az elképzelés nem nyomtatott kötetek egyedi megszerkesztésének hagyományos formájából indul ki (bár ezek kiadását is szükségesnek tartjuk), hanem egy adatbázis létrehozásának a gondolatából. Olyan adatbázisból, mely mind a dokumentumtípusok, mind pedig az időhatárok szempontjából a későbbiekben bővíthető.¹²

A program kiindulásként egy könyveket regisztráló bibliográfiai adatbázis megvalósítását jelöli meg. Az adatbázis megnevezése: Magyar Nemzeti Bibliográfia. Külföldi magyar nyelvű nyomtatványok. Könyvek. 1919–1944. Célként azt fogalmaztuk meg, hogy

- ☞ a külföldön, 1919–1944 között nyomtatott magyar nyelvű könyvek és könyvjellegű kiadványok online hozzáférhető adatbázisa legyen;
- ☞ tartalmazza a gyűjtőkörbe tartozó dokumentumok OSZK állományának, a hazai és külföldi könyvtárak vonatkozó állományának, illetőleg a gyűjteményekben már fel nem lelhető, csak bibliográfiai forrásból ismert dokumentumoknak az adatait;
- ☞ az AMICUS egyik tagkönyvtáraként részévé válik az OSZK integrált számítógépes rendszerének, a NEKTÁR-nak (a Nemzeti Könyvtári Átfogó Információs Rendszernek);

- ☉ más könyvtárak a rekordok exportjával és importjával az adatbázis felhasználói és építői lehessenek;
- ☉ a két világháború között külföldön nyomtatott magyar nyelvű könyvek és könyvjellegű kiadványok olyan adatbázisává váljon, amely használható a hazai és külföldi könyvtárak katalógusainak retrospektív konverziója során;
- ☉ lehetővé tegye különböző szempontú bibliográfiai kiadványok megszerkesztését.

A gyűjtőkör és a feldolgozás főbb szempontjai

Bizonyára feltűnt Önöknek, hogy a gyűjtőkör időhatára az 1919-es évvel kezdődik. Úgy érzem, hogy szükséges az 1921–1944-es Magyar könyvészethez képest módosult intervallumot, illetve az ehhez kapcsolódó földrajzi elhatárolást részletesebben megindokolni. Ismeretes, hogy az első világháborút lezáró békeszerződés, melyet a magyar delegáció 1920. június 4-én írt alá a versailles-i Trianon palotában, s a nemzetgyűlés november 13-án iktatott törvénybe, a ratifikálásokat követően 1921. július 26-án lépett életbe. A békeszerződés nyomán hivatalosan is más államokhoz került, egykori magyarországi területek nagy része azonban gyakorlatilag már 1918 decembere óta nem volt magyar fennhatóság alatt.¹³

Az elszakadt területek nyomdái már nem küldhettek kötelespéldányokat az OSZK számára, így az 1911–1920 közötti éveket átfogó, Kozocsa Sándor által szerkesztett könyvészet¹⁴ csak hiányosan tartalmazhatja e nyomdák utolsó kétévi termékeit. Az adatbázis tételeinek gyűjtőköri időhatára így tehát csak minimálisan duplikálná Kozocsa könyvészetét. Figyelembe kell venni azt is, hogy a határon

túlra került magyarságra vonatkozó kutatások, a magyar kisebbségi bibliográfusok által szerkesztett munkák is 1919-et tekintik kezdő évüknek. Az előbbieken túl, tekintettel kell lenni az 1918–19-es forradalmakat követő emigráció aktív publikációs tevékenységére is. A felsorolt szempontok – véleményem szerint – mind azt támasztják alá, hogy a korszak töretlen bibliográfiai áttekintését csakis az 1919-es kezdőév biztosítja.

Nem tartoznak természetesen a gyűjtőkörbe az 1938–1941 közötti években visszacsatolt részek nyomdatermékei, mivel azok nem minősülnek külföldi nyomtatványoknak. Ezek az 1921–1944-es Magyar könyvészetben megtalálhatók.

A feldolgozandó dokumentumok gyűjtőkörét a korszak hazai nyomtatványait regisztráló könyvészzel egyezően határoztuk meg. Az adatbázisba kerülő dokumentumok feldolgozása a hatályos magyar és nemzetközi szabványok figyelembevételével történik. A gyűjteményes műveket analitikusan tárjuk fel. A bibliográfiai adatok rögzítése és a tartalmi feltárás figyelembe kívánja venni az OSZK-katalógusok retrospektív konverziójának lehetséges szempontjait is.

Az adatbázis feltöltése több szakaszból áll. Elsőként a legjobban előkészített terület, a romániai magyar nyelvű dokumentumok retrokonverziójára kerül sor.¹⁵ (Számuk 7000–8000 kötet között becsülhető.) Ezt követi a két világháború közötti Csehszlovákia (1939. március 14-e után csak Szlovákia), Jugoszlávia és Ausztria területén nyomtatott dokumentumok bevitelére. A munkafolyamat a továbbiakban térhet át a többi európai, illetve Európán kívüli ország anyagának a feldolgozására.

A Retrospektív Bibliográfiai Osztály már megkezdte egyes országok vonatkozásában a magyar nyelvű nyomtatványok bibliográfiai regisztrációját segítő források, segédletek összegyűjtését.¹⁶ Hasznosítani fogjuk az OSZK Hungarika Dokumentációs Osztálynak azokat a szolgáltatásait, melyek az adatbázis gyűjtőkörét érintik.¹⁷

Egy online hozzáférhető adatbázis megléte sem teszi szükségtelenné – véleményünk szerint – a bibliográfiai tételek országonként való közreadását (egyenként vagy összevontan) nyomtatott kötet, illetve CD-ROM formájában. A közreadás feltétele az adott ország vonatkozó dokumentumainak relatív teljességű feltártsága, továbbá az előzetes igényfelmérés pozitív eredménye, s nem utolsó sorban a költségek megfelelő pénzügyi támogatottsága. A nyomtatott kötetek természetes módon illeszkednének a korszak meglévő ciklusbibliográfiájához, hozzáférhetővé tennék a bibliográfiai információkat a számítógépes hálózathoz csatlakozni nem tudók számára is.

Az elfogadott távlati terveink alapján készített, és itt az emlékülésen csak a fő célkitűzéseiben ismertetett programunkat ez év folyamán kívánjuk a könyvtár különböző vezetői szintjein jóváhagyásra előterjeszteni. A véleményeztetés, a felmerülő észrevételek, az esetleg javasolt módosítások végrehajtása után lehet – az érintett társosztályokkal egyeztetve – a munka ütemezését megtervezni, s várhatóan 2000 táján (másfél év múlva) a munkát megkezdeni.

Köszönöm *Bényei Miklósnak*, az MKE Bibliográfiai Szekciója elnökének, az emlékülés megszervezőjének, hogy teret adott elképzeléseink bemutatására, mivel ezáltal lehetőség nyílik arra, hogy programunk szélesebb körben is ismertté válva támogatást kapjon akár megfontolandó kritika, akár pozitív megerősítés formájában.

Tudom, hogy mindnyájan egyetértünk abban, hogy a magyar nyelven megjelent művek a magyar nemzet kulturális örökségét képezik. Másokkal egyetemben mi is azt gondoljuk, hogy egy olyan ország esetében, mint hazánk, ahol a XX. század második évtizedének történelmi változásai következtében a nemzethez tartozó alkotó magyarság jelentős része a környező országokban nemzetiségként kisebbségi létbe kényszerült, más jelentős része pedig szétszóródott a nagyvilágban, minden szempontból fontos

és időszerű a külföldre került magyarság szellemi termékeinek teljes körű bibliográfiai számbavétele.¹⁸ Szentmihályi Jánost idézem befejezőként, aki egy riportban ezt mondta: „*Olyan feladatokról van itt szó, melyeket helyettünk, bibliográfusok helyett más nem végez el.*”¹⁹

Jegyzetek

1. FITZ József: „Magyar könyvészet 1936”. In: *Magyar könyvészet. 1936.* Összeáll. Szollás Ella, Droszt Olga, Mokcsay Júlia. Kiad. az Országos Széchényi Könyvtár. Bp., 1939. pp. III–XIX.
2. OSZK Irattár 48/1941. *Fitz József levele Valentiny Antalnak.* Bp. 1941. febr. 8.
3. SZENTMIHÁLYI János: A hungarica-bibliográfia néhány problémája. In: *Magyar könyvszemle*, 1958. pp. 109–117.
4. Uo.
5. *Magyar könyvészet 1921–1944. A Magyarországon nyomtatott könyvek szakosított jegyzéke.* = *Bibliographia Hungarica 1921–1944. Catalogus systematicus librorum in Hungaria editorum.* 1–7. [köt.] Szerk. Komjáthy Miklósné, Kertész Gyula. Bp.: OSZK, 1980–1992.
6. A kötet a cikk leadása óta megjelent.
7. HAVASI Zoltán: Kultúránk írott és nyomtatott emlékeinek kutatása. In: *Magyar könyvszemle*, 1979. 4. sz. pp. 347–368.
8. SZENTMIHÁLYI János: Felkiáltójelek a külföldi hungarika irodalom kurrens bibliográfiai feltárása kapcsán. In: *Könyvtári figyelő*, 1981. 5. sz. pp. 356–365.
9. OSZK Retrospektív Bibliográfiai Osztály iratai. *Pályázat a Magyar könyvészet 1921–1944. Külföldi magyar nyelvű könyvek c. hungarika bibliográfiai ciklus megindításának a Magyarságkutatás – TS 4/5 – c. program keretében való támogatására.*
10. SZENTMIHÁLYI János: Bibliográfia és „bibliográfia”. A bibliográfiai tevékenység értékelésének szempontjai. In: *Magyar könyvszemle*, 1974. pp. 98–108.
11. OSZK Irattár 1054/1992. *A Retrospektív Bibliográfiai Osztály munkája és távlati terve.* Előterjesztés Főigazgatói Kollégiumra.
12. A bibliográfiai adatbázis tervéről 1997 nyarán, Miskolcon, a helyismereti könyvtárosok IV. országos találkozásán is beszámoltam. Az akkor ismertetett terv néhány eleme mára már módosult (az adatbázis elnevezése, a számítógépes program stb.).

13. A Cseh Nemzeti Bizottság 1918. okt. 28-án kiáltotta ki a Csehszlovák Köztársaságot, s ezt követően a Szlovák Nemzeti Tanács is kinyilatkoztatta az okt. 30-ai, túrócszentmártoni deklarációban, hogy a szlovák nép a cseh néppel egységes állam keretében kíván élni. 1918. dec. 3-án a csehszlovák kormány engedélyt kapott Párizsban a Felvidék megszállására. – Sándor régensherceg Párizsban, 1918. dec. 1-jén proklamálta a Szerb-Horvát-Szlovén Királyság (1929-től hivatalosan is Jugoszlávia) megalakulását. Az állam területéhez tartozott többek között Szlavónia és a Vajdaság is. – Szintén 1918. dec. 1-jén mondta ki az Erdélyi Román Nemzeti Bizottság gyulafehérvári gyűlése Erdély csatlakozását Romániához. A romániai hadsereg csapatai december folyamán megszállták Erdélyt. – A nyugat-magyarországi területek egy részét (ahol már 1918 decemberének elején Heanzenland néven önálló köztársaságot kiáltottak ki), az 1919. szept. 10-én, Saint-Germainben megkötött békeszerződés Burgenland néven Ausztriának ítélte. (A Sopron környéki rész az 1921-es népszavazás nyomán lett ismét Magyarországi.)
14. *Magyar könyvészet 1911–1920.* Sajtó alá rend. Kozocsa Sándor. Kiad. a Magyar Könyvkiadók és Könyvkereskedők Országos Egyesülete. 1–2. köt. Bp. 1939–1942.
15. Az év elején jelent meg az 1919–1940 közötti romániai magyar nyelvű könyveket tartalmazó, eddig kéziratban lévő bibliográfiai kötet, amely alapját képezi a retrokonverciónak. – *Magyar könyvtermelés Romániában. (1919–1940.)* Összeáll. Monoki István. 1. Könyvek és egyéb nyomtatványok. Kolozsvár: Erdélyi Múzeum-Egyesület; Bp.: Országos Széchényi Könyvtár, [1998]. [1–6.], V, 7–561. p.
16. KERTÉSZ Gyula: A romániai retrospektív hungarika bibliográfia fejlődésének állomásai. In: *OSZK htradó*, 1996. 5–6. sz. pp. 8–11.
17. Az OSZK Hungarika Dokumentációs Osztály adatbázisai a hálózaton is elérhetőek: Hungarika Információ; Hungarika Névkataszter; Hungarika WWW. Külföldi hungarika könyvtári gyűjtemények.
18. BERKE Barnabásné: Kurrens magyar nemzeti bibliográfiai információk külföldi elterjesztése számítógépes szolgáltatások útján. In: *Régi és új peregrináció. Magyarok külföldön, külföldiek Magyarországon.* 3. Bp. – Szeged, 1993. pp. 1508–1515.
19. SZENTMIHÁLYI János: „Vannak feladatok, amelyeket csak mi végezhetünk el.” Beszélgetés dr. Szentmihályi Jánossal a könyvtári tájékoztatásról, a bibliográfia szerepéről, helyéről. [Riporter]: Tripolszky László. In: *Népszabadság*, 1981. júl. 12. pp. 15.

KÉPKÖNYVTÁR-adatbázist (Picture library) létesített a British Library reprodukciós részlege. A könyvtár különféle dokumentumairól, ill. azok (kéziratok, könyvek) illusztrációiról eddig is szolgáltatott jó minőségű fotomásolatokat a kutatók számára. Most már nincs szükség a dokumentum címének megadására, témák szerint lehet keresni az anyagot. Minden új reprodukciót egyúttal indexelnek is, és beviszik az adatbázisba. Az igénylő 24 órán belül megkapja a diapozitívra, CD-ROM-ra vagy fekete-fehér lenyomat formájában készült másolatokat.

(*BL Document Supply News*, 1998. márc.)